

Tutkijoiden vastuullinen arviointi - tutkimusrahoittajan näkökulma

Tiedeasiantuntija Kata-Riina Valosaari, Suomen Akatemia

Finn-ARMA webinaari, 8.10.2020

Tutkijoiden vastuullinen arviointi - tutkimusrahoittajan näkökulma

- Miten vastuullista tutkijanarviointia toteutetaan käytännössä?
- Minkälaisia muutoksia vastuulliseen tutkijanarviointiin Akatemiassa on suunnitteilla vuoteen 2021?

Akatemia on sitoutunut tutkijan vastuullisen arvioinnin ja avoimen tieteen periaatteisiin ja linjauksiin

- Plan S (cOAlition S-verkosto), 2018
 - Julkaisujen välitön avoin saatavuus, julkaisukulujen kattaminen ja avoimen julkaisemisen tukitoimet
- DORA (San Francisco Declaration on Research Assessment), 2019
 - Tutkijan monipuolinen ja vastuullinen arviointi läpinäkyvillä kriteereillä
- Tutkijanarvioinnin hyvät käytännöt - Vastuullisen tutkijanarvioinnin kansallinen suositus (Tiedonjulkistamisen neuvottelukunta ja Tieteellisten seurain valtuuskunta), 2020
 - Vastuullinen, oikeudenmukainen ja monipuolinen tutkijan arviointi sekä toteutumisen seuranta
 - Kansallinen suositus julkaisumetriikan vastuullisesta käytöstä
- Avoimen tieteen ja tutkimuksen julistus 2020-2025 (Tiedonjulkistamisen neuvottelukunta ja Tieteellisten seurain valtuuskunta), 2020
 - Päämääränä on saada avoimuuden toimintatavat juurtumaan osaksi tutkimusta, jolloin avoimuus tulee osaksi hyvän ja vastuullisen tutkimuksen ja tieteenteon toimintatapoja

Akatemia arvioi vuosittain tuhansia tutkijoiden laatimia suunnitelmia

- Arvioinnissa suunnitelman tasoa verrataan kansainväliseen tasoon, ei kansalliseen tai paikalliseen
- Avoimet arvioinnin kriteerit ja arviointiasteikot suunnitellaan aina rahoitushaun tavoitteiden mukaisesti
- Pääpaino hakemuksen arvioinnissa on suunnitelmalla, tutkijanarviointi on osa rahoitushakemuksen arviointia
- Arvioitavaksi pääseminen edellyttää suorituspaikan sitoumusta hakemukseen ja omaan rahoitusosuuteen

TSV:n Vastuullisen tutkijanarvioinnin suositus

- Suosituksen tavoitteena on
 - Kannustaa pohtimaan millaista tutkimusyhteisöä arvioinnilla halutaan kehittää
 - Periaatteiden todentuminen erilaisissa tilanteissa ja tutkimusaloilla
 - Lisätä vastuullisuutta arvioinnissa
- Osa-alueet
 - Arviointiprosessin rakentaminen
 - Tutkimuksen arviointi
 - Tutkijan tehtävien monimuotoisuus
 - Tutkija arvioinnin osallisena

Arvioinnin yleiset periaatteet:

Läpinäkyvyys (Transparency)

Integriteetti (Integrity)

Tasapuolisuus (Fairness)

Pätevyys (Competence)

Monimuotoisuus (Diversity)

TSV: Arviointiprosessin rakentaminen ja Akatemia nyt

- Arvioinnin päämäärät ja kriteerit avoimesti saatavilla
 - *Akatemian arviointikriteerit-, ohjeet ja -lomakkeet julkaistaan hakuilmoituksen julkaisemisen yhteydessä verkkosivuilla ja ne palvelevat sekä hakijoita että arvioitsijoita*
- Arvioinnin aineistot kattavat arvioitavat asiat, niitä käytetään tarkoituksenmukaisesti ja huomioidaan niiden rajoitteet
 - *Akatemiassa arviointi perustuu suunnitelmaan, arvioitsijoiden ohjeistus tärkeä osa*
- Arvioijat esteettömiä ja riittävän monipuolisia, arviointiohjeet ajoissa arvioitsijoilla ja arvioijat ymmärtävät omien mielipiteittensä vaikuttavan arviointiin. Kriteerien, menetelmien, arvioinnin aineistojen ja asiantuntijoiden valinnassa varmistetaan, etteivät ole syrjiviä.
 - *Esteellisyys-, luottamuksellisuus- ja tasa-arvoperiaatteet ovat osa arvioitsijoiden ohjeistusta ja avoimesti jo etukäteen kaikkien saatavilla*
 - *Arvioijia kehotetaan myös kiinnittämään huomiota tiedostamattomiin piilovaikuttimiin (Unconscious Bias) ja puuttumaan niihin esimerkiksi paneelitulanteessa, jos sellaisia havaitsevat.*

TSV: Tutkimuksen arviointi ja *Akatemia nyt*

- Tieteellisen laadun arviointi ensisijaisesti perehtymällä sisältöön. Metriikkaa voi hyödyntää tukena, kun se on relevanttia tieteenalan kannalta.
 - *Arvioitsijoita ohjeistetaan tarkastelemaan erityisesti julkaisujen sisältöä ja laatua eikä niinkään julkaisupaikkaa tai lehden impaktikerrointa.*
 - *Tutkijan toiminta tutkimustuotosten avoimen saatavuuden edistämiseksi huomioidaan osana arviointia.*
- Arvioinnissa huomioidaan tutkimuksen eettisten periaatteiden toteutuminen (HTK-ohje, alakohtaiset ohjeet sekä lainsäädäntö)
 - *Eettiset asiat ovat osa tutkimussuunnitelmaa ja ne huomioidaan osana vastuullista tiedettä.*

TSV: Tutkijan tehtävien monimuotoisuus ja *Akatemia nyt*

- Opetus- ja ohjaustehtävät oleellinen osa tutkijan työtä
- Yhteiskunnallinen vuorovaikutus on tutkijan tehtävä
- Tutkijan toiminta tutkimus- ja muissa yhteisöissä
- Tutkijaa arvioidaan oman tutkimusalansa edustajana suhteessa arvioinnin tavoitteisiin

- *Ansio- ja julkaisuluettelo kokonaisuudessaan sisältää julkaisujen lisäksi tietoa monesta muustakin tutkimustuotoksesta*
- *Akatemia on ottanut TENK uudistetun ansioluettelomallin käyttöön jos syyskuussa 2020*

TSV: Tutkija arvioinnin osallisena ja *Akatemia nyt*

- Tutkijalle annetaan mahdollisuus esittää käsitys oman työnsä tavoitteista, merkittävydestä ja vaikuttavuudesta
- Tutkija hyötyy tutkijanarvioinnista ja palaute auttaa tutkijaa kehittämään työtään.
- *Hakija voi kuvata oman työnsä merkityksen ja vaikuttavuuden.*
- *Rahoituspäätöksen liitteenä tutkija saa hakemuksensa arviointilausunnon sekä päättävän elimen kokonaisnäkemys, joiden avulla hän voi kehittää tulevaa työtään.*

TSV:n Kansallinen suositus julkaisumetriikan vastuullisesta käytöstä ja *Akatemia nyt*

- Suosituksessa on selkeät periaatteet julkaisumetriikan käytön rajoitteista
- Vaikka jo nykyisin Akatemian arvioinnissa keskitytään tutkimuksen laatuun, ei julkaisujen impaktifaktoreihin, suositukset ovat Akatemian arviointiohjeita päivittäessä erinomainen apu
- Esimerkiksi nämä TSV:n suositukset ovat hyvin linjassa nykyisten periaatteidemme kanssa:
 - *Tieteellisen toiminnan arvioinnissa voidaan laadullisen asiantuntija-arvioinnin tukena käyttää määrällisiä indikaattoreita. Yksittäistä tutkijaa arvioitaessa pääasiallisena arviointimenetelmänä tulee käyttää asiantuntija-arviointia.*
 - *Tulokset tulee raportoida arvioinnin kohteen, menetelmien ja datan kannalta relevantilla indikaattoriarvojen tarkkuudella. Soveltumattomat indikaattorit tulee jättää pois raportoinnista.*
- Kysymys: onko tutkimusorganisaatioilla olemassa / kehitteillä vastuullisia julkaisumetriikoita, joita aiotaan käyttää tutkijan arvioinnissa?

Suunnitelmia 1.1.2021 jälkeen avattaviin hakuihin: Hakuilmoitus, hakemuslomake ja hakemuksen liitteet

- Jo syyshaussa 2020 mukana oleva uudistettu **ansioluettelon** malli, joka perustuu TENKin 18.3.2020 julkaisemaan malliin
 - Entistä paremmin esille tutkijan uran monimuotoisuus, tutkimustuotosten monimuotoisuus, tutkimuksen avoimen saatavuuden edistäminen, yhteiskunnallinen vaikuttavuus ja vuorovaikutus.
- Hakijalta pyydetään hankkeen kannalta **10 tärkeintä julkaisua + 10 tärkeintä tutkimustuotosta** (ml. datasetit, ohjelmistot, patentit) kuvauksineen (tieteellinen ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus sekä vaikuttavuus tutkijan uralle).
Myös täydellinen julkaisuluettelo hakemuksen liitteenä.
 - Selvitetään mahdollisuutta siirtyä 10 tärkeimmän tuotoksen (jotka voivat olla julkaisuja tai muita tuotoksia) malliin jatkossa.
- **Lehtien vaikuttavuuskertoimien** ilmoittaminen on selkeästi kiellettyä koko hakemuksessa (kuten on myös JUFO-luokkien ilmoittaminen).

Suunnitelmia 1.1.2021 jälkeen avattaviin hakuihin: Arviointi- ja päätöksenteko-ohjeet

- Hakemus **arvioidaan kokonaisuutena** ja painotetaan entistä vahvemmin tutkimussuunnitelman ja hakijan kompetenssin laadullista arviointia sekä julkaisujen tieteellistä sisältöä ja laatua.
- Tuodaan esille **vastuullinen tiede** selkeänä kokonaisuutena arvioinnissa ja päätöksenteossa. Julkaisusuunnitelman ja aineistohallinnan tavoitteiden on painotettava avoimuuden toteutusta.
- Tutkijan saavutuksia tulee arvioida moninaisten **tuotosten** ja tutkijanuran **tehtävien** kautta, ei vain julkaisujen tai sitaatioiden määrällä.
- Korostetaan, että **julkaisumetriikan** (ei kielletä/ei kannusteta) käytössä tulee ottaa huomioon tieteenalojen erot ja monitieteisyys sekä tutkijanuran vaihe - jos metriikoita käytetään.
- Korostetaan entisestään sitä, että **katkokset tutkijanuralla** tulee huomioida saavutuksia arvioitaessa ja päätöksenteossa.

Kiitos !

Lisätietoja

kata-riina.valosaari@aka.fi

<https://www.aka.fi/arviointi-ja-paatokset>